

EKONOMIKA

vyučující: Tomáš Paleta

paleta@mail.muni.cz

ESF MU

Literatura + ukončení

- Robert **Holman**: Základy ekonomie pro studenty vyšších odborných škol a neekonomických fakult VŠ
- Milan **Sojka**, Jan Pudlák, Karel Půlpán: Základy ekonomie : úvod do ekonomie pro gymnázia
- Kamil **Fuchs**: Ekonomie pro každého : (nejen pro gymnázia)
- Přednášky !!!

Ukončení: písemná zkouška - test

Struktura výuky

- 1. přednáška
 - Základní pojmy v mikroekonomii
 - Vývoj ekonomického myšlení
 - Rozvoj směny a mechanismus koordinace
 - Trh
- 2. přednáška
 - Rozhodování spotřebitele
 - Formy konkurence
 - Rozhodování firmy
- 3. přednáška
 - Základní pojmy v makroekonomii
 - Měření výkonu ekonomiky
 - Hospodářské cykly
 - Inflace, nezaměstnanost

- 4.přednáška

- Otevřená ekonomika a mezinárodní obchod
- Směnné kurzy
- Hospodářská politika státu

- 5. přednáška

- Aktuální ekonomické otázky

Základní pojmy v ekonomii

Rozdíly v obsahu pojmů v ekonomii a v běžné mluvě

- **Statek...** v ekonomii není hospodářská usedlost
- **Důchod...** není platba státu důchodcům
- **Potenciální...** není maximální možný
- **Kapitál...** nejsou jen peníze
- **Mezní veličiny**

Zkratky v ekonomie

- P...cena (price)
- D...poptávka (demand)
- S...nabídka (supply)
- Q...množství (quantity)
- w...mzda (wage)
- L...práce (labour)

Ekonomie

- z řeckého „ten, kdo spravuje domácnost“
- = věda zkoumající, jak společnost obhospodařuje své vzácné zdroje
- X ekonomika – reálné místo, hospodářství, podnik

Ekonomie jako věda

- Role předpokladů
 - ceteris paribus
- Modely – zjednodušení reality

Vývoj ekonomického myšlení

Antické názory ekonomiku

- zprávy o směně, obchodu, penězích, cenách
 - v Sumeru, Babylónu, Egyptě
- antické Řecko
- *Xenofón* (430 – 355 př. n. l.)
 - spis *Oikonomikos*
 - Ideálem *rodinné hospodářství produkující vše nezbytné pro uspokojování potřeb domácnosti.*
 - nejprospěšnější zemědělství
 - odmítavý postoj ke směně.
 - Velmi negativní postoj byl k obchodu, jehož cílem by bylo dosažení zisku a zejména k půjčování peněz na úrok
- *Aristoteles* (384 – 322 př. n. l.)
 - Jeho názory na peníze na dlouhá století vrcholem jejich analýzy.
 - Vznik peněz vyvozoval z rozvoje směny
 - pokud sloužily jako oběživo a usnadňovaly směnu, považoval je za jev přirozený.
 - Ne však pro lichvu nebo pro obchod pro zisk

Středověké ekonomické myšlení

- Od 11. století rozvíjející obchod
- Impuls pro rozvoj ekonomického myšlení.
- *Tomáš Akvinský* (1225 – 1274).
 - učení o spravedlivé ceně,
 - směna nemá být zdrojem obohacení jedněch na úkor jiných
- 14. století – vznik Merkantilismu
 - Benátky, Portugalsko, Španělsko
 - V 16. stol. Holandsko
- V merkantilistickém přístupu byl stát tvůrcem hospodářského systému, zatímco na přelomu 17. a 18. století převládlo přesvědčení, že **hospodářství je systém ovládaný vlastními zákonitostmi, které jsou schopny zabezpečit jeho fungování.**

Vznik ekonomie jako vědy

- Klasická škola politické ekonomie – Adam Smith (1723 – 1790).
 - *"Pojednání o podstatě a původu bohatství národů"* (1776)
 - „neviditelná ruka trhu“ vede jednotlivé tržní subjekty tak, že sledováním svého osobního zájmu a prospěchu jednají současně v zájmu trhu a společnosti.
 - Podle představitelů KPE je zdrojem bohatství práce – teorie pracovní hodnoty (D.Ricardo)
- Nedostatky KPE
 - Klasická škola politické ekonomie se orientovala na makroekonomii, ale téměř zcela mimo její pozornost zůstaly souvislosti mikroekonomické úrovně ekonomiky
 - Stejně tak se v podstatě nezabývala poptávkou. Cena byla dána náklady na výrobu.

Ekonomické názory od 1/2 19. stol.

- *polarizace probíhající uvnitř společnosti*
 - => sociální kritiky, tři hlavní směry
 - *Návrat před průmyslovou revolucí X posílení kolektivního vlastnictví X zánik soukromého vlastnictví (K.Marx)*
- *polarizace mezi zeměmi.*
 - => *učení německé historické školy* – odmítá abstrakci, historická metoda.
- počátek 70. let 19. století – vznik Neoklasické ekonomie

Neoklasická ekonomie

- Řeší problém tržní rovnováhy
 - Individualismus
 - teorie mezní užitečnosti a mezní produktivity
 - Racionální rozhodování na základě mezních veličin

Novodobé ekonomické směry

- Keynesiánství
 - Důsledek Velké hospodářské krize v 30.letech
- Monetarismus
 - Důsledek ropných šoků
- Ekonomie strany nabídky, Neo-keynesiánství, Neoliberalismus, institucionální ekonomie...
 - Praktická Hospodářská politika – Reaganomika, Thatcherismus, sociálně-demokratické vlády

Neshody ekonomů

- Rozdíly ve vědeckých soudech
 - platnost alternativních teorií
- Rozdíly v hodnotách
 - spravedlnost?
- Vliv „amatérů“
- Politizace témat

Kde panuje shoda?

1. Cenový strop u nájemného snižuje kvantitu a kvalitu dostupného bydlení. (93 %)
2. Cla a dovozní kvóty většinou snižují všeobecný ekonomický blahobyt. (93 %)
3. Pružné a plovoucí měnové kursy poskytují efektivní mezinárodní peněžní uspořádání. (90 %)
4. Fiskální politika (tj. snížení daní anebo zvýšení státních výdajů) funguje jako významný stimul pro ekonomiky, které jsou pod hranicí produkčních možností. (90 %)
5. Má-li být státní rozpočet vyrovnaný, měl by být vyrovnaný spíše po uplynutí cyklického období než v jednoletém intervalu. (85 %)
6. Platby v hotovosti zvyšují blahobyt příjemců více než sociální dávky v naturáliích ve stejné hodnotě. (84 %)
7. Velký federální státní dluh má negativní dopad na ekonomiku. (83 %)
8. Minimální mzda zvyšuje nezaměstnanost mládeže a nekvalifikovaných pracovníků. (79 %)
9. Vláda by měla restrukturalizovat sociální systém tak, aby více odpovídal „záporným daním z příjmu“. (79 %)
10. Daně za znečištění a obchodování s odpadem představují lepší přístup než kontrola znečištění systémem nejvyšších hranic povoleného znečištění. (79 %)

Zdroj: Richard M. Alson, J. R. Kearl a Michael B. Vaughn: Is there a Consensus among Economists in the 1990's? *American Economic Review*, květen 1992, s. 203–209.

Co jsou statky a proč je vyrábíme

Potřeby

- Ekonomie začíná u potřeb
- Jedná se vždy o pocit nedostatku
 - Nemusí být spojen s existenciálními problémy
- Jsou subjektivní
- Mění se v čase
- Jsou různě naléhavé
 - Příklad: žíznivý na poušti X žíznivý po přednášce nebo boty X kraťasy
- Ekonomické X neekonomické potřeby

Uspokojování potřeb

- Potřeba → spotřeba
- Statek – vše co slouží k uspokojování lidských potřeb
 - Volné statky – dostupné volně z přírody
 - Ekonomické statky – výsledek hospodářské činnosti
- Vzájemné ovlivňování potřeb a výroby
- Omezení:
 - Vzácnost statků
 - Důchodové omezení
 - => nesoulad mezi potřebami a spotřebou nutí k racionálnímu chování

Výroba

- Ekonomické statky jsou výsledkem hospodářské činnosti (výroby) a jejich vznik předpokládá využití zdrojů
- Zdroje = výrobní faktory (VF)
 - Půda (A)
 - Práce (L)
 - Kapitál (kapitálové statky) (K)
- Vzácnost VF
- Kvalita VF

Produktivita práce

- Produktivita X Intenzita
 - Intenzita = množství vynakládané práce
 - Produktivita = účinnost vynakládané práce
 - Produktivita práce roste, jestliže stejným množstvím práce je výrobce schopen vyprodukovat větší množství produkce
- Faktory ovlivňující produktivitu práce
 - zdokonalování strojů a výrobních zařízení,
 - Technologie (způsob využívání výrobních faktorů),
 - organizace výroby,
 - zvyšování kvality pracovní síly.